

NİSAN KUMRU İLE DİL, EDEBİYAT, SESLENDİRME VE RADYO TİYATROSU ÜZERİNE

Tuğçe Erkurt

- Konya’da doğup büyüyen Nisan Kumru, 1994’te Erzurum’da yükseköğrenimini sürdürdüğü sırada radyoculuğa başladı. Malatya, Gaziantep ve İstanbul’da radyoculuk yaptı. 2006’da *Üçüncü Çekmece* adlı uzun öyküsü yayımlandı. Mesleğine Ankara’da Diyanet Radyoda, drama yönetmeni olarak devam eden Kumru, 160 bölümlük *Asr-ı Saadet* radyo tiyatrosunun seslendirme yönetmenliğini yaptı. Telif hatalarını anlattığı *Lisanımünasip* adlı programı, “2021 Yunus Emre Yılı Medyada Doğru Türkçe Kullanımı” ödül töreninde radyo programları dalında ödüle layık görüldü. Sesli kitap alanında birçok çalışması olan Nisan Kumru, seslendirme çalışmalarına devam etmektedir.

Babaannenizin size verdiği “Nisan” ismi ile Anadolu’da doğup büyüyor-sunuz. Doğduğu yer ve toplumun, bireyin geleceğine yön verdiği bilinen bir gerçektir. Kim Seslendirdi adlı sosyal medya hesabında Konya’da doğup büyümenin iş hayatına yansıyan zorluklarından bahsediyorsunuz. Bu zorlukların size öğrettikleri neler oldu?

1994 yılında radyoculuğa başladım. Kendini aşmış ya da öyle hissedilen her radyocunun hayali, bu işi İstanbul’da yapmaktır. Çünkü medyanın merkezi orası. O yıllarda, İstanbul’daki medya yetkilileri, ses örneklerinizi dinlemeden, yeteneklerinizi görmeden önce öz geçmişinizde İstanbul dışında bir il gördüklerinde biraz burun kıvrırlardı açıkçası. Yani “Bu, Anadolu’dan geliyorsa şivesi vardır, aksanı vardır. İstanbulluların konuştuğu gibi konuşamaz.” diye düşünürlerdi. Sanki kendileri üç kuşaktır İstanbullu... Şimdi gençler arasında yerel ağızlar da azaldı, herkes İstanbul ağzı konuşuyor. Birkaç nesil sonra gençlerde yöresinin dilini konuşan kalmayacak bence.

Neyse soruya döneyim. Anadolu’da yapılan radyoculuk fazlasıyla yerel görülürdü İstanbul tarafından. Hâlbuki Anadolu radyolarından

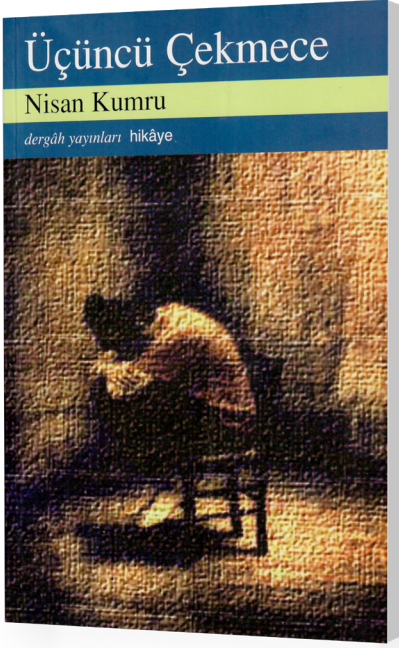
da birçok yetenek çıkmıştır. Bunu anlatmak istemişim o söyleşide. Anadolu radyolarında, İstanbul'daki kadar teknolojik ve mali imkân yoktu hâliyle. Tabii bu yoksunluk, birçok alanda tecrübe kazanmaya da imkân verdi. İstanbul medyasında profesyonellik vardı, bir spiker ya haber sunar yahut program sunardı. Ama biz Anadolu'da yeri geliyor iki, üç gün boyunca bütün programları hazırlayıp sunuyorduk. İmkân yetersizliği tecrübe demektir.

Askerlik anılarınızdan oluşan Üçüncü Çekmece isimli bir hikâye kitabınız var. Öncelikle neden “Üçüncü Çekmece”, bir hikâyesi var mıdır?

Askere gitmeden önce Konya'da radyocuydum, bazı öykülerim yerel edebiyat dergilerinde yayımlanmıştı. Öyküler (aslında radyo metinleri) için çokça not alırdım. Epey birikmişti notlar, askere giderken götürmüştüm. Usta birliğim Erzurum'a çıktı. Tam kış mevsimi vardım Mareşal Çakmak Asker Hastanesi'ne. İlk on gün boyunca hizmet yerlerimize dağıtmadılar, kar küreme işi verdiler, yeni geldiniz diyerek. Epey büyük ve ağır demir küreklerle kar küredik. Ayaklarımız su içinde kalıyor, soğuk bir yandan, mübarek ramazan ayı bir yandan (Zor şartlarda görev yapan askerlerimizin yanında lafı bile edilmez bunu da biliyorum.). Bu zamanlarda çok hüznlendim. Ve kâğıt kalem bulduğum ilk anda yazmaya başladım.

Orada, askerlik hizmetinin haricinde sair zamanları televizyonda maç, dizi seyrederek geçiriyordu gençler. Benim ilgilimi çekmedi. Yazmaya başladım. “Askerler mektup yazarlardı. Ben de öykü yazdım.” demiştim bir ara. Ben de uzun mektuplar yazdım, uzun mektuplar aldım. Bunlar da öykünün bir parçasını oluşturdu. Benim yazdıklarımın okuyan asker arkadaşlarımdan biri “Çavuş, senin şiirlerden versene birkaç tane.” demişti. “Ne yapacaksın?” dedim. Nişanlısına gönderecekmiş. Onların çok hikâyesini dinledim. Bunları da öyküme kattım. İzinden dönmüş moralsiz bir arkadaşına ne olduğunu sorduğumda “Sözlümün düğününü yapıp geldim abi.” demişti. Bu cümle çok etkiledi beni, o gece daha çok yazdığımı hatırlıyorum. Komik diyaloglar da yaşadım. Bazı hikâyeler için araştırma yapmanız gerekiyor ama kaynak yok. Çarşı izninde Taş Han'a gittim, orada bir dükkâna girip “Antikalar konusunda bazı bilgiler sorabilir miyim?” dedim bir dükkân sahibine. “Ne yapacaksın karşımıza dükkân mı açacaksın!” dedi. “Yok..” dedim. “Bir hikâye yazıyorum da onun için...” falan diye geveledim. “He, he...” dedi. Mizanpajını yaptım, kitap hâline getirip

matbaada 5 adet bastırdım. Sevdiğim arkadaşlara verdim birer tane. Aslında kendim ve bazı arkadaşlarım için yazmıştım. Ama sonra yayımlansa nasıl olur, diye düşündüm. Rahmetli Mevlana İdris Zengin'e ulaştırmıştım. Bir yıl sonra değerli büyüğümüz Mustafa Kutlu'dan bir telefon geldi. Dergâh Yayınlarında görüştük. O zaman bendeki amatör nüshayı gösterdim "Ooo sen kitabı yapmışsın bile!" dedi. 2006 yılında yayımlandı.

Kitabı yazmanızda askerliğinizi Erzurum'da yapmış olmanızın bir etkisi oldu mu?

Muhakkak. Erzurum kar yağışıyla, çay ocaklarıyla, bazı yoksunlukları, hava muhalefeti nedeniyle kapanıp kalmalarıyla bir şeyler yazmak için velut bir ortam. O zamanlar öyleydi yani. Öğrenciliğim de Erzurum'da geçti, o zamanlar da

teksir kâğıdından bir deftere yazdığımı hatırlarım. Birçok yazarın şairin yolu Erzurum'dan geçmiştir.

Üçüncü Çekmece'den sonra tekrar eser kaleme almayı düşündünüz mü? Tekrar bir eser çıkarmak istesenez yine anılarınız üzerine mi olur?

Dergâh Yayınlarında görüşmedeyken Ezel Erverdi, "Bak, yaz!" dedi. "Benim tek kitaplı çok yazar arkadaşım var, inşallah sen de onlardan biri olmazsın..." Ama öyle oldu. Uzun öykü yazdım ama bir kitap etmez. Onu da *YouTube* kanalında sesli öykü olarak yayımladım "Tebdil-i Suret" adıyla. Bende yazar sabrı yok galiba.

Evet, yaşadıklarımın yazardım. Elbette kitabın hazzı ayrı ama seslendirme işin içine girince yazdığım/yazılan bir metnin en son geleceği yerin seslendirilmesi olduğunu düşünmeye başladım. *Üçüncü Çekmece*'den bir iki bölümü de seslendirip kanalında, "İki Küçük Altın, Aşkımızın Makamı, Bir Bakış" adlarıyla yayımladım.

Atatürk Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulundan mezun olduktan hemen sonra spikerliğe ve seslendirme çalışmalarına başlıyorsunuz. Aldığınız eğitim ile ilgili olmadığı hâlde bu alana nasıl yöneldiniz?

Mesleğe nasıl başladığımı soranlara şunu demiştim bir keresinde: "Sağlıkla ilgili bir okul bitirdim ama iş için kapısını çaldığım yer bir hastane odası değildi bir radyo kapısıydı, elle yazılmış bir metin okuttular, "tamam, yarın gel başla"

dediler 1994 yılında. O zamandan beri radyocuyum. Özel radyoculuğun ilk zamanlarıydı.

Bizim nesil TRT radyolarıyla büyüdü. Televizyon değil radyo. Hayatımızda birçok etkisi oldu. Ödev ya da bir görev verilmediği hâlde ilkokul yıllarımda bir Hacivat Karagöz oyunu yazmıştım. Bir arkadaşımınla çıkıp kâğıttan okuyarak oynamıştık hatta. Hatırlıyorum, oyun o zamanki adıyla radyoevinde geçiyordu. Okulla bir tiyatroya gitmiştik. Loş sahneyi çok sevdim. Hatta bazı zamanlar gidip kimse yokken o sahnede epeyce oturduğumu hatırlarım. Tiyatrocu olmak isterdim. Evde kardeşlerimle, teybin *rec* tuşuna basar, akraba çocuklarıyla doğaçlama radyo oyunları yapardık. Ben yönetmenliğini yapardım. Sini ile katalitik sobanın telleriyle, efekt yapardım. Yani içimde hep vardı. Sonraları İbrahim Sadri ağabeyin öncülük ettiği bant tiyatrolarını defalarca dinledik. Yıllar sonra radyoculukta, *Asr-ı Saadet* yapımında birlikte çalıştık. Ben rüyamı gerçekleştirdim sanırım. Yani, diyeceğim; bizim meslekte okullu olanlar değil alaylılar fazla. Branşını okumayı elbette yadsımıyorum ama iletişim fakültelerinde alınan radyoculuk, televizyonculuk derslerinin pratiğe yansımalarının çok olduğunu zannetmiyorum.

Daha sonrasında Uluslararası İlişkiler alanında da eğitim alıyorsunuz. Seslendirme, radyo ve televizyon alanında da bir eğitiminiz var mıdır?

Gittiğim hiçbir iş yerinde “İletişim okudun mu?” demediler, “Stüdyoya gir sesine bir bakalım.” dediler. Elbette işin ilmini, kuramlarını öğrenmek önemli ama okullardaki öğreticilerin sahada bu işi yapıyor olması lazım. Radyocu, televizyoncu, sunucu vs. Özel üniversitelerin bazılarında var bu tür hocalar.

Mesela edebiyat okusaydım, konservatuvarda tiyatro okumuş olsaydım işime daha faydalı olurdu.

İletişimde okuyan öğrencilere tavsiyem, stajlarınızı iyi değerlendirin. Okul derslerini ihmal etmeyin ama işin bir yerinden başlayın. Diksiyon kurslarına gidin. Çok fazla uygulama kaynağı var video olarak, onları değerlendirin. Uygulama alanıyla ilgili kitaplar okuyun. Tiyatro grupları varsa katılın. Şimdi teknoloji müsait evde bir bilgisayar yeter, telefon yeter, ses kayıtları yapın, seslendirme denemeleri yapın, montajlar deneyin.

Sesli kitaplar, basılı kitaplar üzerinde olumsuz bir etki oluşturdu mu? Siz basılı kitap okumayı mı yoksa sesli kitap dinlemeyi mi tercih ediyorsunuz?

Bende olumsuz etkisi oldu diyebilirim. Ben sesli kitaplar dinliyorum daha çok. İşimde seslendirme için okuduklarım dışında kendim için okuduğum çok az maalesef. Eskisi kadar olmasa da kitap almaya devam ediyorum. O kadar okumasak da babam alırdı, ben alıyorum, kızım da alıyor.

Sesli kitap, basılı kitabın ikamesi olmamalı, yerine geçmemeli diyorum ama yaş da ilerleyince küçük fontlarla yazılmış kâğıttan okumak zorlaşıyor. Yarım kalan kitaplarım çok, neyse seslisi çıkar yakında diyorum, bakıyorum çıkmış, platformdan dinliyorum. Eski okuduklarımı dinliyor, tekrar hatırlıyorum.

İlginç şeyler de oluyor dinlediğim kitabı gidip alıyorum, bunu bir de altını çize çize okuyayım diyorum. Okuma zevkini sesli kitapla gidermeye çalışanlar için söyleyeyim. Sesli kitapta, seslendirenin hızında gidiyor akış, çok şey kaçıyor veya seslendiren anlatılmak istenen anlamadığı için üstünkörü seslendirip geçmiş... Ama siz okurken beyninizin hızıyla gidiyorsunuz ve istediğiniz an dönüşler yapıyorsunuz. Bu karakter başta ne demişti deyip ilk sayfalara dönüşüyorsunuz. Sesli kitapta bu pek yok. Eğer sanatçı işinde iyiye eseri seslendirince başka bir yapıta dönüştürüyor. Tiyatro gibi bir yapım ortaya çıkıyor. Böyle defalarca dinlediğim sesli kitaplar da oluyor.

Radyonun ve basılı yayınların geleceği ile ilgili neler düşünüyorsunuz?

Kitapların hep olacağı inancındayım, e-kitaplar çıkınca, kâğıda bitecek deniyordu ama bitmedi, onca kâğıt pahalılığına rağmen kitaplar hâlâ basılacak; süreli yayınlara gelirsek onlar yazanlar için var olmaya devam edecek, “Dergi çıkaralım mı?” diyenler hep olacak ama okuyan az olmaya devam edecek. Birden yok olma bakımından kâğıttaki yazının yok olması, dijitalin bulutlarından daha az riskli... Yazı hep kalmalı. Klavyeler var nasıl olsa diye kalemi de bir kenara bırakmamalıyız.

Sorunun ilk kısmına gelirsek...

Evinde radyo başına oturup program dinleyen, mutfağında radyo çalan dinleyiciler çok azaldı. Kuaförlerde, arabalarda dinleniyor artık. Ama hâlâ medya kuruluşlarına başvuran gençler oluyor: “Ben spiker, seslendirmeci, dublajcı olmak istiyorum.” diyerek. Bu alandaki iş imkânı azaldı. Bu gençler de bir an önce işte çalışıp para kazanmak istiyor. Şunu da söyleyeyim, üç yıl sonrası için bu mesleklerle ilgili bir yatırım yapmak zorlaşıyor. Yapay zekâ inanılmaz bir hızla ilerliyor. Seslendirme sanatçısı arkadaşlarla konuşuyorum, zaten işlerin epeydir azaldığını söylüyorlardı, İngilizce çekilmiş bir filmde aktörün sesiyle onun aynı tonuyla, oyunuyla istenilen dile dublaj yapılabiliyor. Üstelik ağız kaçma, eş zamanlılık sorunu yok. Sesler klonlanabiliyor, bu konuda telif yasaları da yapılmalı bir an önce. Mesleğe yıllarını vermiş sanatçılar zorda bırakılmamalı, onların emekleri zayi edilmemeli. Yine de inanıyorum robot hiçbir zaman bir insan muhakemesini, sezgisini yakalayamayacak. Ama bu mesleği yapmayı düşünenlerin işin teknolojisini de öğrenmeleri gerekiyor. Artık sadece spiker olmuyorsunuz; haberi hazırlıyorsunuz, seslendiriyorsunuz, kurgusunu yapıyorsunuz, bir de sunuyorsunuz. Çok alanda kendimizi yetiştirmeli, bilgisayar programlarını iyi kullanmalı, yapay zekâ gelişmelerini takip etmeliyiz.

Radyo, TV artık sürekli, canlı izlenen bir yayın aracı değil, istenildiğinde izlenebilen dijital platformlarda varlığını gösterdikçe bilinen araçlar hâline geldi. Yapımları bu platformlara anında aktarmak gerekiyor.

Bir yandan radyonun büyüğü *podcast* yayıncılığına evrildi. İsteseler bir video söyleşisi yapabilecek kişilerin özellikle *podcast* tercih ettiklerini görüyorum.

Telaffuz ederken üşendiğimiz için mi doğrusunu öğrenemiyoruz ya da söyleyemiyoruz? Kırkayak üzerinden verdiğiniz bir örnek var, bu örneği bizimle de paylaşabilir misiniz?

Hatalı telaffuzun nedenleri genellikle, doğrusunu bilmeme, bilse de söyleyememe bir de sizin belirttiğiniz gibi üşengeçlik evet, buna özensizlik de diyebiliriz. Her gazeteci mesleğinin adının “gazeteci” olduğunu bilir ama “biz gasteciler, gastecilik” derler konuşurken. Diksiyon kursunu yeni bitirenlerin, kural-ları abarta abarta konuşmaları ne kadar kulak tırmalarsa eksiltme de, yutma da, bu kadar rahatsız eder dinleyenleri.

Güzel konuşmada kelimeler doğru telaffuz edilmeli. Bunun için sözlüklerle aramız iyi olmalı. Doğru yazmak için de sürekli sözlüklere bakarız. TDK'nin mobil uygulaması var elimizin altında. “Bu kelimeyi, şu sözü doğru söylüyor muyum?” diye kontrol etmeliyiz kendimizi ara ara. Harflerin ifade ettiği sesler ağızda doğru yerden çıkarılmalı. Bazı ünsüzler yarı ünlüdür, üzerine fazla bastırarak söylersek olmaz. Örneğin “v”, “y”... “Öyle, böyle, söylemek” derken y sesi çok hafif çıkar, “yaymak”taki “y” gibi değildir. “Yumuşak g” sesi, çoğu yerde söylenmez, önceki ünlüyü uzatır, bazen de iki farklı ünlü arasında geçiş sesi oluşturur. Güzel konuşma derken, bir metni sese çevirmeyi yani seslendirmeyi de kastederiz. Yazı dilini konuşma diline çevirmek bir beceridir. Yani seslendirme öğrenilebilir: “Tuğrul, bir şey söyleyebilir miyim, diyerek araya girdi.” cümlesini konuşurken şöyle söyleriz aslında “Tuurul, bişii sööleyebilir miyim...” Bu doğrudur. Fakat amatör seslendirmeciler bunu yazıdan gördüğü gibi seslendirmeye çalışırlar bu da kulak tırmalar. Demek ki güzel konuşmanın bir unsuru olan seslendirme gördüğü her sesi okumak değildir. Fazlalıkların da budanması dönüştürülmesi gerekebilir. Kırkayak örneğini tam hatırlayamadım ama sanırım şöyle şeydi: Kırkayağın otomatik bir yürüyüşü vardır, tökezlemez, ayakların hareketi karışmaz. Anlatı bu ya sormuşlar bir gün “Önce hangi adımını atıyorsun?” diye, düşünmüş düşünmüş... Bu defa yürümeyi becerememiş. Yani doğru sesler kulağımızda var, metin okurken kulağımıza güvensek bunu konuşmadaki seslere çevirsek her şey doğal olacak ama yeni öğrenenler bazen her gördüğünü seslendirmeye çalışıyor.

Bir sözcüğün doğru telaffuzuna ulaşmak için tercih ettiğiniz kaynaklar nelerdir?

TDK'nin sözlük uygulamasından bakıyorum. Bazen orada bulunmayan kelimeler olabiliyor, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*'ün uygulamasına bakıyorum özellikle Arapça ve Farsça orijinal yazımlar, uzun kısa sesler hakkında fikir veriyor. Etimolojik sözlüklere bakıyorum bazen. Özel isimlerse *İslâm Ansiklopedisi*'nden bakıyorum, orijinal dilde yazılıyor isimlerin çoğu. Buna rağmen yine de tatmin edici bir bilgiye ulaşamadığım oluyor. Bilen birilerine hocalarımıza ulaşmaya çalışıyorum. Bazen kelime sonundaki “i”, “nispet i'si” mi “izafet kesresi” mi; bu bilgiye ulaşmak zor oluyor. Sağ olsunlar bazı hocalarımız kelimenin en eski kaynaklarından Osmanlı Türkçesini bulup gönderiyorlar.

“Çantada Kitap”, “Dersimiz Diksiyon”, “Duadan Kalbe”, “Böyle Başlıyor Kitap”, “Nasıl Söylenir?” isimlerinde YouTube kanallarınız var. Bu kanalların her biri farklı içeriklere sahip. Bu kanalların oluşum süreçleri ve içerikleri hakkında bilgi verebilir misiniz?

Önceden farklı anlardaki içeriklerimin hepsini tek kanalda *NisanKumru* kanalında yapıyordum ama takipçiler farklı ilgilerle kanalı tercih ediyorlar. Bu yüzden öykü okumalarını *Çantada Kitap* kanalına aldım. Açıkçası bu kanala ağırlık veriyorum. Düzenli yayınlar oluyor. Telif konusuna dikkat ederek öyküler seslendiriyorum. Yazarlar da teveccüh gösteriyorlar sağ olsunlar.

Diksiyon dersleriyle ilgili iyi bir eğitim çalışmam var ama iyi olsun deyince hep gecikiyor. Bu dersleri tamamlayınca bununla ilgili yayınlar da artacak inşallah.

İzlemek çok daha kolayken dinlemek çok zordur. Buna rağmen her yaştan hatırı sayılır bir radyo tiyatrosu dinleyici kitlesi var. Eskiden toplumumuzun radyo kültürü vardı, şimdiki zamanda radyonun yerini televizyon ve internet aldı. Durum böyleyken Lisanımünasip ve Asr-ı Saadet nasıl ortaya çıktı?

Asr-ı Saadet radyo tiyatrosu *Diyanet Radyo* kurulduğundan beri ilk yayın yönetmenimiz Mustafa Cihat'ın projesiydi. Peygamber efendimizin hayatının kronolojik ve ayrıntılı anlatıldığı çok bölümlü bir arkası yarın yapılmasını düşünüyordu. Bu alanda radyo oyunları var ama belli kesitler alınmış. Film alanında *Çağrı* gibi bir başyapıt var ama radyo tiyatrosunun yeri başka. Metnin yazılması için çok uğraşıldı ama devamı gelmedi. En son Dr. Hilal Ceyhan Köksal hocamız başladı, sahih kaynaklardan referanslarla özveriyle çalışarak bitirdi şükürler olsun. Prodüksiyon aşaması da çok zorlu oldu. Mesajın büyüklüğüne yakışır büyük bir eser ortaya koyalım isteniyordu. Kaliteli bir iş olsun istiyorduk. Diyanet İşleri Başkanlığının önemli projeleri arasında yer alsın istiyorduk. İstanbul'da ve Ankara'da usta oyuncularla, seslendirme sanatçılarıyla çalıştık. Efektleriyle müzikleriyle biraz modern tarzda filmi andırır şekilde hamdolsun istediğimiz kalitede bir iş oldu. Şu anda radyomuzda, radyomuzun *YouTube* kanalında, *podcast* sayfasında 160 bölüm hâlinde yayımlanıyor ve büyük ilgi görüyor. Ebeveynler çocuklarıyla birlikte dinlediklerini hatta çocuklarının oradan bazı sahneleri kendi aralarında canlandırdıklarını anlatıyorlar bu bizi duygulandırıyor, sevindiriyor.

Lisanımünasip programınızda telaffuzunda sıkça hata yapılan kelimeleri ve sözleri konu ettiğinizi belirtiyorsunuz. Bu kelime ve sözlerin tespit edilmeleri ile ilgili nasıl bir yol izliyorsunuz?

Diksiyon eğitimcileri veya bazı seslendirme sanatçıları hep halkın yaptığı hataları dile getirirler, “Halkımız şarja şarz diyor, kimse doğrusunu bilmiyor.” derler. Ben farklı düşündüm çuvaldızı kendimze batırdım. İşin profesyonellerinin hatalarına odaklandım. Gördüm ki halkımız çoğu kelimeyi doğru telaffuz ediyor ama iyi bilmesi gerekenler hata yapıyor. Halk “sala” derken “I”nin ince söylenmesi gerektiğini biliyor ama yılların seslendirme sanatçıları, habercileri “I”yi kalın okuyabiliyor. Bazıları inadına “herkez”, “domatez”, “şevkat”

diyerek bir tarz oluşturduklarını zannediyorlar. Kendi yaptığım yanlışları da not aldığım bir listem var sürekli güncelleniyor. Rastladığım hatalı söyleyişleri hemen not alıyorum. Sözlüklerden bakıp teyit ediyorum doğrusunu, bunun neden hatalı söylendiğini araştırıyorum. Benzer hataları gruplayarak bir radyo programı hazırlıyorum.

Hasbelkader Sitesi'ni diğer radyo tiyatrolarından farklı yapan hususlar nelerdir?

Hasbelkader Sitesi, Marmara FM'deyken yaptığım 70 bölümlük bir arkası yarın çalışması. TV'de *sit-com* projeler revaçtaydı 2006'da. *Sit-com* tarzı bir radyo oyunu yapsak nasıl olur diye düşünmüştük, aslında komedi alanında daha çok yazmıştım. Bu benim hayalimdi. O günlerde Avrupa Birliği'ne uyum yasaları gündemdeydi. Avrupa Birliği'ne girmeye çalışan bir site olsa AB'nin uyum yasaları, mevzuatı ülkemizde olduğu gibi bir sitede uygulanmaya çalışılsa, "Mevzuatla Türk tarzı uygulama arasında halkın bocalayışı nasıl olur?"u anlatan bir komedi yazayım dedim öyle çıktı. Bunu bir TV dizisi olarak da teklif etmiştim yapımcılara ancak bir ses çıkmadı. Sonra bir TV dizisi olarak görünce... "Sanırım esinlenmişler!" dedim.

İyi bir kitap seslendirmesi için hangi ölçütleri esas almak gerekir?

Sesli edebiyat eserleri diyebileceğimiz "sesli kitap"larda dinleyicinin duymak istediği, bir sesin ona kitap okuyuvermesi değil bir sanatçının/oyuncunun o kitabı sesle yorumudur.

Dinleyen okuduğunuzu değil âdetâ kitap sizin yazdığınızı düşünmeli.

Duyguları ses ile verebilmek, metinle empati kurabilmeyi gerektirir.

(Anlatıdaki duygunun ne üzerinde olmalı ne altında kalmalı.)

Metindeki manzarayı gözünüzde canlandırabilmeli sesinizle tasvir edebilmelisiniz. Anlatıdaki hareketi okuma biçiminizle verebilmelisiniz.

Sesli kitap ne tam bir canlandırma olmalı ne de nötr duygusuz bir okuma...

Diyaloglarda kimin konuştuğunu ton farkı ile anlatabilmelisiniz.

Telaffuzunu iyi bilmediğiniz kelimeleri sözlüklerden kontrol etmelisiniz. Dinleyici çok basit telaffuz hatalarınızdan samimi okumadığınızı anlayabilir.

Ben metinle/anlatı ile aslında yazar ile bir empati kurmaya çalışırım. Onun tasvir ettiği manzarayı gözümde canlandırabilirim. Anlatıdaki hareketi karmaşayı rahat verebildiğimi düşünüyorum. Âdetâ bir film gibi metni gözümde canlandırırım.

Daha önce de dediğim gibi seslendirilen kitap başka bir esere dönüşür, sanatçının (seslendirenin) yorumu girmiştir. Artık bir aracı vardır ve onun yorumuyla eseri tahlil edersiniz.

Bazen biz bir eser seslendiriyoruz yazarı diyor ki: "Sanki ben yazmamışım gibi, başka birinin eseri gibi dinledim."

Şu da var bazen iyi bir yorumcu (seslendirmeci) metne çok şey de katabilir. Yıllar önce Mehmet Atay'ın sesinden TRT Radyo 1'de *Küçük Ağ'a*'yı dinlediğimi hatırlıyorum da bambaşka bir zevkti, kitap okumaktan ayrı bir zevkti.

Örnek aldığımız seslendirme sanatçıları kimlerdir?

Rahmetli Cüneyt Türel'in tarzını çok severdim. Hayri Küçükdeniz ağabeyden metne ruh katmayı öğrendik. Bir anlatı dinleyene nasıl yaşatılır Mehmet Atay'dan öğrendim. Duayen spikerler Nermin Tuğuşlu ve Şener Mete'den haber tarzını öğrendim. Bu isimlerin derslerinde bulunmadım yaptıkları seslendirmeleri dinledim. Nermin Tuğuşlu'nun haber okuyuşunu kaydeder, metne çevirir, onun okuyuşuyla birlikte okur, çalışmalar yapardım. Bunu yeni nesle öneririm. Şimdi bu kadar uğraşmalarına da gerek yok. *YouTube*'da her konuşmanın alt yazısı, yazıya dökülmüş biçimi görülebiliyor.

Seslendirme eğitimi almak isteyen, seslendirme yapmak isteyen bireylere hangi tavsiyelerde bulunursunuz?

Bu alanda açılmış kurslar var bunları değerlendirsinler. Ama öncelikle temel diksiyon eğitimini almalısınız. Şu unutulmasın seslendirme kursuna katılmış olmak; gelsin seslendirmeler, gelsin dublajlar anlamına gelmiyor. Hani ehliyet kursuna giderseniz ya. Bu kurs sizi sadece sınavdan geçirir. Epeyce tecrübe kazanmanız gerekir. Bunun gibi. Diyor ki bazı gençler "Abi benim sesim kalın, şiir okuyorum çok beğeniliyor mesela." Ben de diyorum ki "Bak ne güzel bir ham madden var, artık çaba zamanı." Kişisel çalışmanız çok önemlidir. Yetenek işin çok az bir kısmıdır. Çokça çaba gerekir. Bolca dijital kaynak var. TRT'nin diksiyon ile ilgili kitapları ve sözlükleri, sitelerinden sunuluyor. Ayrıca, illa bir kurumda çalışarak para kazanmak zorunda değilsiniz. Günümüz kişisel medya dönemi. Bir kanal açıp yeteneğinizi orada sergileyebilir, geliştirebilirsiniz. Kazanç sağlayabilirsiniz. Ama unutmayın, tersten söyleyeceğim iltifat da marifeti gerektirir. Marifet bir anda kazanılmaz, ne kadar çok çalışırsanız çalışın falan usta gibi olmak için onun yaşını beklemeniz gerekebilir.

Nisan Kumru'ya çalışma yoğunluğu arasında zaman bulup kıymetli vaktini bizimle de paylaştığı için çok teşekkür ederiz.